2ND INTERNATIONAL

CONGRESS OF HUMAN AND SOCIAL SCIENCE RESEARCHES

2. ULUSLARARASI

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

PROCEEDING BOOK
&
BİLDİRİ KİTABI

kitâbi

KİTÂBÎ YAYINLARI
2. Uluslararası
İnsan ve Toplum Bilimleri
Araştırmaları Kongresi
Bildiri Kitabı
İstanbul, 2019

ISBN
978-605-7828-10-1

Editör
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YİĞİTOĞLU
Doç. Dr. Enver KAPAĞAN

Baskı- Cilt
Step Ajans
Göztepe Mahallesi Bosna Caddesi No.11 Bağcılar / İstanbul
Tel. 0212 446 88 46 Fax. 0212 446 88 24
Matbaa Sertifika No: 45522

kitâbi

Alayköşkü Cad. Zeynep Sultan Camii Sok. No: 2
Cağaloğlu- İSTANBUL
Telefon: 0212 512 45 43-512 51 66-512 90 40
web: www.bekakitap.com
e-mail: bekayay@hotmail.com
İnternet Satış: www.selamkitap.com
Yayıncılık Sertifika No: 16173
kitâbi Beka Araştırma Danışmanlık Reklamcılık Eğitim
Yayıncılık ve Tic. Ltd. Şirketi'nin tescilli markasıdır.

II. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi

II. International Congress of Human and Social Scienc Researches

4-6 Ekim/October 2019

(Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Yerleşkesi)

Editörler / Editors

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YİĞİTOĞLU

Doç. Dr. Enver KAPAĞAN

Kongre Onursal Başkanları / Honorary Heads of Congress

Prof. Dr. Refik POLAT, Karabük Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Yerzhan AMIRBEKULY, Kazakistan Taraz Pedagoji Üniversitesi Rektörü

Kongre Başkanı / Chair

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YİĞİTOĞLU (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Editörü)

Kongre Koordinatörü / Coordinator

Doç. Dr. Hayrettin KESGİNGÖZ (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Enver KAPAĞAN (Karabük Üniversitesi)

Sekreterya / Secretariat

Mustafa Süleyman ÖZCAN

Düzenleme Kurulu / Organizing Committee

Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk HABERGETİREN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Halim GÜL (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Erhan TECİM (Necmettin Erbakan Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Hamdi KIZILER (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Ersin MÜEZZİNOĞLU (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Tuğrul TEZCAN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Yakup KOÇYİĞİT (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Mustafa Selim YILMAZ (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Şükrü MADEN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Nevzat Sağlam (Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ÖZCAN (Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet HABERLİ (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Cennet GÖLOĞLU DEMİR ((Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Öğr. Gör. Can DOĞAN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Öğr. Gör. Yılmaz BACAKLI (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Bilim Kurulu /Hakemler/ Scientific Committee

Prof. Dr. Jaime De Pablo VALENCIANO (Universidad De Almeira)

Prof. Dr. Jose Ramos Pires MANSO (Universidade De Beira)

Prof. Dr. Jose Luis MIRALLO (University of Zaragoza)

Prof. Dr. Georgi MARINOV (University of Economics Varna)

Prof. Dr. İ. Erkinay TOKTOGULOVA (İ. Razakov Kırgız Devlet Teknik Ünv)

Prof. Dr. Mohammad ORAYF (King8 Abdulaziz University)

Prof. Dr. S. Nur KERİMKULOVİÇ (İ. Razakov Kırgız Devlet Teknik Ünv)

Prof. Dr. Fahrettin ATAR (Karabük Üniversitesi)

Prof. Dr. Yusuf BUDAK (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan COŞKUN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Faruk KARACA (Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. Omirkhan ABDILMANULY (Al-Farabi Kazakh National University)

Prof. Dr. Salih ARIC (Van 100. Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Casim AVCI (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurettin GEMİCİ (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa GÜLER (Afyon Kocatepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Zekai METE (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali AYTEN (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan KAPLAN (İbn-i Haldun Üniversitesi)

Prof. Dr. Asim YAPICI (Çukurova Üniversitesi)

Prof. Dr. Muammer CENGİL (Hitit Üniversitesi)

Prof. Dr. Levent AYTEMİZ (Karabük Üniversitesi)

Dr. Necdet SUBAŞI

Doç. Dr. Almasbek MAULENOV (Al-Farabi Kazakh National University)

Doç. Dr. Roza UMIRBEKOVA (Al-Farabi Kazakh National University)

Doç. Dr Zhulduz ESIMOVA (Al-Farabi Kazakh National University)

Doç. Dr. Halil TOKCAN (N. Ömer Halis Demir Üniversitesi)

Doç. Dr. Şaban ÇETİN (Gazi Üniversitesi)

Assoc. Prof. Maciej MILCZANOWSKI (Information Technology University)

Assoc. Prof. Ihor HURAK (Vasyl Stefanyk Precarpathian National UniversitY

Assoc. Prof. Saim KAYADİBİ (International Islamic University Malaysia)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet HABERLİ (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILDIRIM (GOP Üniversitesi)

Doç. Dr. Recep ÖNAL (Balıkesir Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIZ (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ATAR (Karabük Üniversitesi)

Prof. Dr. Fahrettin ATAR (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İ. Hakkı İMAMOĞLU (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Aladdin GÜLTEKİN (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi M. Sami ÇÖLLÜOĞLU (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Sahl DERCHAWI (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kasım ERTAŞ (Şırnak Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Engin DEMİR (Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ergin ÖGCEM (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)

İçindekiler / Contents

Editörler / Editors 2
Kongre Onursal Başkanları / Honorary Heads of Congress 2
Kongre Başkanı / Chair 2
Kongre Koordinatörü / Coordinator 2
Sekreterya / Secretariat 2
Düzenleme Kurulu / Organizing Committee 2
Bilim Kurulu /Hakemler/ Scientific Committee 3
İçindekiler / Contents 5
Türkiye'den Sosyal Medya Platformu Olarak Ekşi Sözlüğün İletişimsel Eylem Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi 17
Abdulkadir Atik, Sevda Bozkurt 17
Teaching Methods of M. Auezov's Stories Based on Modern Education Technology 38
Abdikadyrova N.R., Abdimomynov E.B., Sarsembaeva M.K., Mehmet N.O. 38
Arap Mesellerinde Çocuk Betimlemesi 51
Aladdin GÜLTEKİN 51
Children Portrayal in Arabic Proverbs 51
İşletmelerde Yapılan Hata ve Hilelerde İç Kontrolün Önemi 60
Ali ALTINBAY & Büşra ÖNCÜ 60
Brexit'in Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği Açısından Sonuçları 77
Ali AYATA 77
Türk-Amerikan İlişkilerinin İnşa Süreci ve John Marshall'ın Türkiye Ziyareti 1948-1950 89
Ali ERKEN 89
Evanjeliklerin İslam Dünyası ve Türkiye Mottosu 94

Ali Rafet ÖZKAN 94
Dede Korkut Kitabı'nda Dini Motifler 103
Ali Rafet ÖZKAN, Kamalova F. B, Baytenova N.Zh., Kantarbaeva Zh.O. 103
BILIM BERÝ JÚIESINDEGI RÝHANI-ADAMGERShILIK 113
BILIMNIŃ BASYMDYLYǴY 113
Alımbaeva Saýle Kýrmantaevna 113
Kazakistan'daki Eğitim Sistemi ve Őğretmenlik Mesleği 117
ALMURATOV B.T. 117
BOLAShAQ MAMANNYŃ KÁSIBI QUZYRETTILIGINIŃ 122
QALYPTASÝ ALǴYShARTTARY 122
Asılbekova Nýrjamal Ýzenbekovna, Rýstembekov Marat Kýlesbekovıch 122
Okul İkliminin Sınıf ve Okul Büyüklüğü Açısından İncelenmesi 127
Aylin SALTÜRK, Cumhur GÜNGÖR 127
Türk Eğitim Sisteminde Kültürel Kodlar Üzerine Bir İnceleme 137
Aylin SALTÜRK, Cumhur GÜNGÖR 137
Geleğimize Yön Verecek Üstün-Özel Yetenekli Çocukların Haftalık Programı Üzerine Bir Çalışma 145
Ayşe YAŞAR PIRTI, Meryem TAŞÇI 145
Kur'an Yorumuna Katkısı Açısından Nekra İsimler 153
Avnullah Enes ATEŞ 153
Relations of Political Organizations in The Turkestan Region with The Bolsheviks 163
Bakhytzhan JURSUNBAYEV, Seiilkhan TOKBOLAT 163
Caz Standartlarında Kullanılan Formlar 174
Başak YAVUZ 174
Səlcuq dövlətinin tarixi türk tarixçisi Ali Sevimin əsərlərində 184
Bayramov M.C. 184
Way of Introduction of The Dual Training System in the Preparation of The Global Competitive Trilingual Pedagogical Personnel in The Republic of Kazakhstan 191

Buzaubakova K.D. 191

Slav Mitolojisindeki 'Leşiy' (Orman Cini) Karakterinin Rus Atasözlerine Yansıması 210

Can KARAYEL 210

Öğretmenlerin Tübitak Ortaokul ve Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması ve Proje Hazırlama Sürecine Yönelik Görüşleri 217

Cennet GÖLOĞLU DEMİR 217

Büyük İskender'in Doğu Seferi ile Seferin İdari ve Yönetimsel Açıdan Sonuçları 229

Deniz Serhad SEZER 229

JEKE TULĠAĠA RÝHANI ADAMGERShILIK 245

BILIM BERÝDIŃ NEGIZI 245

Djoldasova Orynqyz Kópbosynqyzy, Ótegenova Elenora Jomartqyzy 245

Dışavurumcu Sanat Terapisinde Sanat Nesnesi Olarak Mail Art (Posta Sanatı) Uygulamaları 252

Eda ÖZ ÇELİKBAŞ 252

Duygusal Emek Algısının Tükenmişlik Seviyesine Etkisi: Bandırma Belediyesi Çalışanları Üzerine Bir Araştırma 261

Edip ÖRÜCÜ, Itır UÇKU 261

27 Mayıs Darbesinden 12 Mart Muhtırasına Kadar Türkiye-Topluluk İlişkileri 274

Ekrem Yaşar AKÇAY 274

Erkek Egemen Yapının Taze Hasmı: Nafaka 288

Emel ÇOKOĞULLAR 288

Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 301

Engin DEMİR, Çetin TORAMAN 301

1916 Olayları ve Kazak Edebiyatına Yansımaları 312

Enver KAPAĞAN 312

Eflani Yöresinde Batıl İnançlar 320

Enver KAPAĞAN, Işıl YAMAN 320

Batı Düşüncesinde Ahlaka Dair Yaklaşımlar 329
Ergin ÖGCEM 329
İslam Tasavvurunda Ahlakın Kaynağına Dair Bir Soruşturma..... 347
Ergin ÖGCEM 347
Cemiyet-i Akvam ve Türkiye'de Ermeni ve Rumlar" Adlı Rapor Üzerine 360
Ersin MÜEZZİNOĞLU 360
İnsan Robot Etkileşimi Konusunu Kelime Bulutu Analizi İle Kavramsallaştırma 372
Esra TAŞBAŞ USTAOĞLU 372
Kamunun Aydınlatılmasında Web Siteleri: Elektrik Gaz ve Su Sektörü Örneği 388
Fatih TEMİZEL 388
Avrupa Birliği ve Türkiye Borsalarının Yatırımcı İlişkileri Açısından Karşılaştırılması 394
Fatih TEMİZEL, Ekrem MERİÇ 394
Fıkhî Açıdan Faizli Bir Borcun Nakli 402
Fatih TURAY 402
Aile, Değerler ve Din: Teorik Bir Yaklaşım 409
Fatma BALCI ARVAS 409
Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Çocuk Gelinler* 435
Fatma BAŞAR, Yılda Arzu ABA 435
Osmanlı Devleti'nde Balıkesir ve Çevresindeki Avcılık Teşkilatı'nın Yapılanması 441
Ferdi GÖKBUĞA 441
II. Abdülhamit Dönemi İstanbul'unda Ramazan Eğlenceleri: Şehzadebaşı Piyasası 451
Fatma TUNÇ YAŞAR 451
XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Batı Türkiye Misyonuna Gelen Kadın Misyonerler ve Faaliyetleri 460
Fatma ÖKSÜZ 460

Üstün Yetenekli Bireylerin Benlik Saygısı ve Aile Tutumlarının İncelenmesi 473

Funda BULUT 473

DARYNDY BALALARMEN JÚRGIZILETIN ÁLEÝMETTIK-PEDAGOGIKALYQ JUMYS EREKSHELIKTERI 494

Gaıbýllaeva S.S., Tadjıbaeva J.S. 494

Yaşlanma Algıları Ölçeği Kısa Formunun (Yao-Kf) Türkçe Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi: Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma 500

Gülay GÜNAY, Ayfer AYDINER BOYLU, Cengiz KILIÇ 500

Anadolu Türkmen-Yörük Müzik Deneyimlerinden Örnekler 519

Gülcan ERTAN HACISÜLEYMANOĞLU 519

Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyon ve Yabancılaşma İlişkisi 533

Gökhan ZOBAR 533

XIX. Yüzyıl Osmanlı Anadolu'sunda Macarlar 548

Hakan TÜRKKAN 548

Sünbül Sinan ve Bir İlahisi Bağlamında Tasavvufî Görüşleri 560

Halim GÜL 560

Din ve İnsan Bağlamında Deizm 572

Halis ÇAVUŞOĞLU 572

Değerler Eğitimi Kurumu Olarak Tasavvuf ve Tarikatlar 578

Hamdi KIZILER 578

Türkiye'deki Beşeri Sermaye ve Dış Ticaret İlişkisi 586

Hayrettin KESGİNGÖZ 586

Finansal Gelişmişlik Düzeyi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye İçin Ampirik Bir Değerlendirme 596

H. Nehrin TUNALI, Özlem ARSLAN 596

BehlülBehçet'ınMuhammedoğullarıTarıhında "Teşrıh Ve Muhakeme" IsımlıEserındeTarıhı Gerçekleın Yansıması 609

Hicran BABAYEVA 609

Markaların Özel Günlerde Sosyal Ağ Sitelerinde Paylaştıkları Emojiler ve İletilen Mesajların Değerlendirilmesi 617

Hicran ÖZGÜNER KILIÇ 617

İletişim Çağında Kültür ve Kültürel Kimlik 628

İbrahim İPEK 628

Toplumsal ve Mekânsal Dışlanmada Etnisite; Edremit ve Lüleburgaz Kentinde Romanlar 637

İclal KAYA ALTAY 637

Sosyal Medya, 'Yeni İnsan Tipi' ve Etik Sorunlar 658

İhsan ÇAPCIOĞLU 658

Yaşlılık Döneminde Dini Yönelimler: Literatür Eksenli Bir Değerlendirme 669

İhsan ÇAPCIOĞLU, Ahmed Hamza ALPAY 669

Din, Kimlik ve Müfredat Ekseninde İmam-Hatip Liselerinin Değişen Profili 683

İhsan ÇAPCIOĞLU, Nurullah KARAKAŞ 683

Dijital Dönüşüm Çağının Sorunu Olan Dijital Yalnızlık Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme 694

İsmail KURTULDU 694

The Impact of Clil Technology on the Teaching of Physics in Secondary School 696

Issabekova G., Begaliev A., Duisenova N., Ilyas I. 696

Notification of Divan-i Hikmet in Hoca Ahmed Yesevi's Culture 701

Issabekova G.B., Rayimbekova D.L., Toyshibekova G., Alykhanova G., ... 701

Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya ve Kimlik İlişkisi 711

Jale AVYÜZEN ZOBAR 711

Karagöz Müziğinin Tiplemeler Üzerinden İncelenmesi 726

Kadriye BOZKURT KATIKCI 726

RÝHANI JAŃĠYRÝ – JEKE TULĠAĠA 739

RÝHANI-ADAMGERShILIK TÁRBIE BERÝDIŃ NEGIZI 739

Koshımbetova Seısekýl Aıtjanovna 739

Ali b. İbrâhim ez-Za'ferânî Efendi' nin Fâtiha Sûresi'nin Okunmasına Dâir Bir Risâlesi 743

M.Sami ÇÖLLÜOĞLU 743

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentində Qazax qəzası nümayəndələrinin fəaliyyəti 757

Məlikli Nurlanə 757

Turizm İşletmelerinde Kariyer Platosu Sorunu ve Çözüm Önerileri 766

Mehtap TÜRKAN 766

Turizm İşletmelerinde Çalışan Kadınların İş ve Aile Yaşamı Dengesi Üzerine Bir Araştırma 769

Mehtap TÜRKAN 769

Cezalandırma Yöntemleri Açısından Emeviler Devletine Genel Bir Bakış 771

Melek YILMAZ GÖMBEYAZ 771

Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notları ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Arasındaki İlişkisinin İncelenmesi ..779

Meltem Ece ÇOKMUTLU, Metin KILIÇ 779

Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği 794

Merve Çelik KEÇİLİ, Ethem ESEN 794

Bir Mûsikîşinas Azîz Mahmud Hüdayî 801

Merve Nur KAPTAN Volkan KAPTAN 801

Bir İnanç Problemi/Krizi Olarak Deizm ve Temelleri Üzerine Psiko-Kelam Analizleri 814

Meryem GÜNERİ 814

1998-2018 Yıllarında Yaşanan Krizlerin Türkiye Ekonomisine Etkisinin Değerlendirmesi 836

Murat YILDIRIM, İnci Merve ALTAN 836

Sosyal Medyada Nefret Söylemi: İslamofobi 847

Mustafa BOSTANCI 847

Parties, Campaigns, and Experts: An Overview of Political Marketing 849

Mustafa BÖLÜKBAŞI 849

The Shift from Paganism to Monotheism in Epic Poetry 856
Mustafa CANLI 856
Yıldırım-İmamoğlu tartışması: 23 Haziran İstanbul seçimi canlı yayını üzerine bir içerik analizi 866
Mustafa İNCE 866
Vur, Kır, Parçala, Bu Maçı Kazan! Futbolun Ekonomik Boyutu Üzerine Bir Değerlendirme 879
Mustafa İNCE 879
İlyas Esenberlin'in Gazap (Göçebeler III) Romanında Sınıf Çatışması 898
Mustafa KUNDAKCI 898
Kırgız Türkleri ve Anadolu Türkleri Arasındaki Yas Benzerlikleri 910
Mustafa KUNDAKCI 910
Balıkesir Çevresinde Bir Antik Kent: Hadrianoutherai 919
Mustafa TÜRK 919
Eski Ahit'te Yer Alan Bazı Müzik Aletleri 929
Mustafa YİĞİTOĞLU 929
Haklar ve Sorumluluklar Bağlamında Hz. Peygamber'in Aile Düzeninin İnşasında Hüsn-i Muamele 936
Mustafa YİĞİTOĞLU, Merve YİĞİTOĞLU 936
Kültürel Özelliklerin Sağlık Üzerine Etkileri 944
Nesrin İLHAN, Latife Utaş AKHAN 944
XXI ǴASYRDAǴY BILIM MAZMUNY JÁNE JAŃǴYRÝ 955
PRINTSIPTERI 955
Nýrpeısov Mýhametjan Kenjetaevıch 955
Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği'nde Demokrasi Açığı Sorunu 959
Omca ALTIN 959
Teknoloji Devlerinin İfade Özgürlüğü İhlalleri Işığında Otoriterleşen Liberal Küresel Sistem 969
Ömer Kemal BUHARİ 969

Berger ve Luckmann'ın Modern Çağın Anlam Krizine İlişkin Teşhis ve Çözüm Önerileri: Eleştirel Bir Değerlendirme 983

Ömer KÜÇÜK 983

Çağrı Merkezi Çalışanlarının Duygusal Emek Boyutu 995

Özay Umut TÜRKAN 995

Gece Çalışmasının İşçi Sağlığı Üzerindeki Etkileri 997

Özay Umut TÜRKAN 997

M. Yu. Lermontov'un "Rusalka" (denizkızı) ve "Morskaya Tsarevna" (deniz prensesi) Adlı Şiirleri Örneğinde Rus Mitolojisindeki "Rusalka" Karakteri 999

Özlem ÜNSAL 999

Türkiye'nin Toplumsal Yapısında "Kalkınma" Söylemi: I. ve II. İktisat Kongreleri Örneği 1014

Öznur AKKAYALI, Celalettin YANIK 1014

Balıkesir Yöresi Türkülerine İlişkin Bir İnceleme 1035

Pınar KIZILHAN, Aşkın ÇELİK 1035

Bir Klasik Olan Nesefî Tefsirinde Yûsuf Sûresi/Kıssası 1049

Recep DEMİR 1049

İslam Teolojisinde Kutsal Kitap İnancı: Kutsal Metinlere Olan İhtiyacın Teolojik Temelleri 1067

Recep ÖNAL 1067

Milli Mücadele Dönemi'nde Kıng-Crane Komisyonu'na Son Osmanlı Mebusan Meclisindeki Rum Mebusların Sundukları Memorandum 1082

Resul YAVUZ 1082

Muhasebe Alanındaki Dönüşüm ve Yapay Zeka 1092

Reyhan SARIÇİÇEK 1092

RÝHANI JAŃǴYRÝ, PATRIOTTYQ TÁRBIE BASTAÝY – 1100

MEKTEPKE DEIINGI TÁRBIE ÚDERISINDE QOLDANÝ 1100

Esenova Narıma Borıbaıqyzy 1100

NURLY BOLAShAQTYŃ DAŃǴYL JOLYNDAǴY 1107

BILIMDI JASTAR 1107

Sanaı Gaýhar Eralıevna.....1107
The Role of Socialization in a Foreign Language Environment.....1111
Seidaliyeva G.SH., Alymbayeva S.....1111
معيارا التشبيه والاستعارة في كتاب الموازنة للآمدي.....1116
el Muvazene beyne şiiri- tayiyen) adlı kitabın teşbih ve istiare kriterleri.....1116
Sehil DERŞEVİ.....1116
Müzik Yoluyla Rekreasyon.....1131
Serkan ÇELİK.....1131
Analysis of Foreign Trade Between Turkey and Libya.....1139
Serkan DİLEK, Nagmi M. Moftah Aimer, Mustafa Khalifa Thawadi El Hamoudi, Ammar Ayyad Zayid Bin Zaed.....1139
Potential and History of Turkey-Portugal Foreign Trade.....1144
Serkan DİLEK, Jose Ramos Pires MANSO.....1144
The Role of Socialization in A Foreign Language Environment.....1148
Seidaliyeva G.SH., Alymbayeva S.....1148
Sanat Eseri Nedir? Kant ve Hegel Estetiği Üzerinden Bir İnceleme.....1153
Suat Soner ERENÖZLÜ.....1153
Türkiye'de Kolluğun Hesap Verebilirliğinde Yeni Bir Mekanizma: Kolluk Gözetim Komisyonu.....1155
Süleyman SÖZEN.....1155
İş Sağlığı Güvenliği Eğitiminin Üniversite Düzeyinde Gelişiminin Seçilmiş Bazı Üniversiteler ve İstanbul Gedik Üniversitesi'nde İncelenmesi.....1165
Şenay KEÇECİ.....1165
Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ereğli Doğumlu Devlet Memurları.....1174
Tahir BİLİRLİ.....1174
«ÓZIN-ÓZI TANÝ» RÝHANI-ADAMGERSHILIK BILIM BERÝ BAǴDARLAMASY NEGIZINDE OQYTÝ MEN TÁRBIELEÝ EREKSHELIKTERI.....1193

Tlegenov Daýlet Bısenbaevıch, Gaıbýllaeva Saýle.....1193

ETNO-MÁDENIET QUNDYLYQTARY NEGIZINDE RÝHANI-ADAMGERShILIK QASIETTERDI QALYPTASTYRÝ JOLDARY.1199

Toqbergenova Zaǵıra Súndetqyzy.....1199

İbn Arabî'nin (638/1240) "Vahdet-i Vücûd ve İnsan-ı Kâmil" Anlayışı Çerçevesinde Din ve Değer Eğitimi.....1204

Tuğba YAZICI.....1204

Üsküdârî Muhammed Emin Efendî (1149/1736) Ve Tefsir Risaleleri.....1221

Tuğrul TEZCAN.....1221

Buhara Emirliğinin Sosyal ve Ekonomik Yaşamını İncelemede Saray Divanhanesi Belgelerinin Yeri (Mübareknameler).....1230

Uktambek SULTONOV, Mahfuza ABDUVAHABOVA.....1230

Problems of Kirghiz Students in Turkey.....1238

Umarov Abduvahab, Karimov Akram Abbasoviç, Azadbek Karamatov.....1238

"Dergipark" Kapsamındaki Akademik Dergilerde "Göç ve Uyum" Başlıklı Makalelerin İncelenmesi.....1243

Verda CANBEY-ÖZGÜLER.....1243

Avrupa Birliğinin Göç Politikasının Aşırı Sağ Unsurlara Etkileri..1252

Yasemin OĞUZLAR TEKİN.....1252

Şevket Süreyya Aydemir'in Kadro Hareketi'nde Şekillenen Devlet Tasavvuru.....1272

Yasin TURNA.....1272

Mağcan Cumabayulı'nın 'Künşığıs' Adlı Şiirinde Doğu Sembolü.1293

Yılmaz BACAKLI.....1293

Enderunlu Vâsıf Divanı'nda Şair Özellikleri.....1301

Zafer TOPAK.....1301

The inter-parliamentary relations among the Republic of Azerbaijan and Western European states (1995-2015).....1315

Zaur MAMMADOV, Raida ALIYEVA.....1315

Ürdün'de Kısa Hikâye ve Musa İbrahim Abu Rayash'ın "Kelebek" Adlı Hikâyesinin Tahlili 1323

Zeynep ÖZKANLI 1323

Group Work in Language Classes (Russian, Kazakh) With Students of Non-Language Specialties in A Pedagogical University 1335

Аладьина Л.А., Минайдарова М.Е., Турарова А.Н., Асильбекова Н.У 1335

Photosynthetic Activity and Accumulation of Harvest of Dry Mass of Sugar Beet on Mead – Gray Soils of The South of Kazakhstan 1342

Мирзалиев К.М., Тулеубаев Ж.С., Зияева Г.К., Мураталиева А.А., ... 1342

Adaptation of First Graders in Primary School 1353

Сейдалиева Г.Ш. , Сматова К.Б., Сабралиева Ж.Т., ... 1353

Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Engin DEMİR, Çetin TORAMAN

Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, edemirakademik@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, toromanacademic@gmail.com

Özet

Dijitalleşmenin hızla yayıldığı dünyada bilginin hızlı bir şekilde öğrenilmesi, işlenmesi ve sonuçlandırılması gereği öğrencilerin farklı becerilerle donatılması ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu becerilerden biri de problem çözme becerisidir. Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma tarama modelinde olup nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karabük İlindeki üç devlet okulundan seçilen toplam 350 adet 5, 6, 7 ve 8. sınıf ortaokul öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. 24 maddeden oluşan ölçek üç faktörlü yapıya sahiptir. Araştırma sonuçlarına göre; 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin problem çözme becerileri ile problem çözme noktasında kendilerine güvenlerinin üst sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu; öğrencilerin problem çözme becerileri ile cinsiyet, anne ve babanın eğitim durumları arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, problem çözme becerisi, problem çözme, tarama modeli.

A STUDY ON PROBLEM SOLVING SKILLS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Abstract

In the world where digitalization is spreading rapidly, information needs to be learned quickly, processed and finalized. This situation reveals the need to equip students with different skills. One of these skills is problem solving skills. The aim of this study is to examine the problem solving skills of secondary school students in terms of various variables. The research was in relational survey model and quantitative research method was used. The sample of the study consisted of 350 secondary school students in 5th, 6th, 7th and 8th grades selected from three public schools in Karabük city. In this research, Problem Solving Inventory for Children was used as data collection tool. The scale consists of 24 items and has a three-factor structure. According to the results of the research; 5th grade students' problem solving skills and self-confidence in problem solving point were higher than upper grade

students; It was found that there is no relationship between students' problem solving skills and gender, education level of parents.

Keywords: Secondary school students, problem solving skills, problem solving, survey model.

Problem Durumu

Toplum yapısı ve teknolojik gelişmeler, siyasi sosyal ve ekonomik krizler, şehir hayatı, dijitalleşme, göç gibi birçok unsur gün geçtikçe bireylerin yaşamı boyunca üstesinden gelmesi gereken problemleri artırmaktadır. Bu duruma bağlı olarak bireyin yaşama uyumu açısından problem çözme psikolojide uzun yıllardır ilgi odağı olan önemli bir konudur. Problem kelimesi birbirinden farklı ve çok çeşitli durumların açıklanmasında kullanılır. Araştırmacılar günlük hayatta problem ve sorun kelimelerinin birbirleri yerine kullanıldığını, ilgili literatür incelendiğinde ise problem ve sorun kelimelerinin farklı anlamlar taşıdığını ifade etmektedirler. Türkçe'de iyi yapılandırılmış ya da kapalı uçlu problemler için "problem" sözcüğü tercih edilirken, iyi yapılandırılmamış ya da açık uçlu olanlar için "sorun" sözcüğünün tercih edildiğini kanısına varmışlardır (Öğülmüş, 2004). Problem bazen bir matematiksel denklem, bazen kişiler arası iletişim, bazen de bir cihazın çalışmaması olabilir. Problemler başarıyı elde etme yolunda karşılaştığımız belirsizlik ve zorluklardır. Başka bir deyişle amaca ulaşma yolunda önümüze çıkan engellerdir de denebilir. Pesen (2008) problemi, çözüme ulaşma yolu açık olmayan, öğrencilerin mevcut bilgileri ile akıl yürütme becerilerini kullanmasını gerektiren bir durum olarak tanımlar. Bu kavramsal çerçevede problemin tanımı Stephen Krulik ve Jesse Rudnick'in (1980, p.3), "Problem Solving: A Handbook for Teachers" adlı kitabında şu şekilde yapılmıştır: Problem sayısal olan ya da olmayan, çözüme ulaşmada birey ya da grup olarak belirli bir anlamı olmayan ya da çözüm yolu açık olmayan ve tekrar çözüm gerektirebilen durumlardır. Problem çözme tek başına bir beceri değil birçok düşünme becerilerinin birlikte kullanıldığı bir beceridir. Her yönüyle mantıksal-yaratıcı düşünme, analiz, sentez, değerlendirme, sıralama, karar verme, araştırma ve öngörü gibi özellikleri içerisinde barındırır (Teare, 2006). Problem çözme çeşitli düşünme becerilerinin bulunduğu ve öğretmenlerin öğrencilere düşünmeyi öğrettiği bir modeldir. Düşünme becerilerinin geliştirilmesi, probleme dayalı öğrenme, yaratıcı düşünme becerileri, karar verme, kavramsallaştırma ve bilgi işleme terimleriyle ilişkilendirilir (Ellis, 2005).

Şehirleşme ve dijitalleşmenin bu denli yoğun olduğu günümüzde hayata tutunmak ve iş hayatında başarılı olabilmek için problem çözme becerisine sahip olmak kaçınılmazdır. Problem çözme teori ve uygulaması, problemi çözmek için bilgiden çok düşünmenin daha önemli olduğu gerçeğini ortaya koyar. Bu doğrultuda bilginin hiç olmadığı ya da çok az olduğu problemlerde düşünmenin öğretilmesi gereksinimi ortaya çıkar. Bu yaklaşımın savunucuları bilgi sahibi olunmayan (no knowledge) ve sezgisel temelli düşünmeyi problem çözmenin birincil öğesi olarak görürken kavramsal

bilginin uygulaması ve yer değiştirmesini temel alan teoriyi ikinci sıraya indirmiştir (Carson, 2007, p.7).

Artık hızla değişen global ekonomiye sahip dünyada yenilikçi düşünme yeteneklerine sahip öğrencilerin yetiştirilmesi gereği gün geçtikçe daha fazla kabul görmektedir. Problem çözmede başarılı olan öğrenciler kendilerini problem çözmeye karşı güdülenmiş ve bu konuda şansın az olduğuna inanmış olarak değerlendirmekte ve daha kararlı, dikkatli, sezgili, tutarlı ve sistematik olarak algılamaktadırlar (Heppner ve ark., 1991). Problem çözme becerisi de bu önemli yeteneklerden biridir. Problem çözme çocukluktan itibaren öğrenilmekte, okul yıllarında ise problem çözme becerileri geliştirilmektedir (Miller & Nunn, 2001). Her öğrenin seviyesinde öğrencilerin problem çözme becerileri farklılık göstermektedir. Literatür incelendiğinde problem çözme becerisine yönelik araştırmalar yoğunlukta olup çocuklarda problem çözme becerileri üzerine az sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Problem çözme becerisi kazanmış öğrenciler eğitim, meslek ve kişisel hayatlarında daha başarılı olurlar. Artık hızla değişen global ekonomiye sahip dünyada yenilikçi düşünme yeteneklerine sahip öğrencilerin yetiştirilmesi gereği gün geçtikçe daha fazla kabul görmektedir. Problem çözme becerisi de bu önemli yeteneklerden biridir ve bu beceriye yönelik araştırmalar önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin belirlenmesi ve cinsiyeti, anne ve babanın eğitim durumu, sınıf düzeyi açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen soruları cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerisi puan ortalamaları ne düzeydedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerisi puan ortalamaları arasında,

- Cinsiyet
- Sınıf kademesi
- Annenin eğitim düzeyi
- Babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmakta mıdır?

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2007). Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin belirlenmesi ve cinsiyeti, anne ve babanın eğitim durumu ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi amaçlandığından betimsel türde olup tarama modeli kullanılmıştır.

Veri toplama aracı alarak Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (ÇPÇE) kullanılmıştır. İlköğretim öğrencilerinin problem çözme becerisi ile ilgili kendilerini algılama düzeylerini ölçmek amacıyla Serin, Bulut Serin ve Saygılı (2010) tarafından geliştirilmiştir. Envanter, "Problem Becerisine Güven" (12 madde), "Öz Denetim" (7 madde) ve "Kaçınma" (5 madde) olmak üzere üç faktör ve 24 maddeden oluşmaktadır. Üç faktörün birlikte açıkladığı toplam varyans % 42.26'dır. Ölçekte "Hiçbir zaman böyle davranmam (1)", "Ender olarak böyle davranırım (2)", "Arada sırada böyle davranırım (3)", "Sık sık böyle davranırım (4)", "Her zaman böyle davranırım (5)" şeklinde beşli Likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Cronbach alfa değeri ölçek genelinde α=.80 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan alt faktörlerden 1. faktörün de güvenilir (0,85), 2. faktörün de güvenilir (0,79) ve 3. faktörlerin ise kabul edilebilir güvenirlik seviyesinin altında (0,66) ancak 0,70'e yakın olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ise cronbach alfa değerleri, Problem Çözme Becerisine Güven alt boyutunda α=.856, Öz Denetim boyutunda α=.675, Kaçınma boyutunda α=.645 ve ölçek genelinde ise α=.873 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, ölçeğin güvenilir sayılabilmesi için güvenirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olması gerektiği (Tavşancıl, 2005; Büyüköztürk, 2006; Büyüköztürk ve ark., 2008) düşünüldüğünde, ölçeğin tamamının (0,80) güvenilir olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Genel Problem Çözme Becerisi, ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerileri ile cinsiyet, anne ve babanın eğitim durumu, sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelenecektir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Karabük İli'nde üç farklı devlet ortaokulunda öğrenim gören 350 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma 2017/2018 eğitim öğretim yılında tesadüfi (random) yolla seçilmiş ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubuna yönelik demografik özellikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Özellikler

		Frekans(f)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	180	51,4
	Erkek	170	48,6
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	85	24,3
	6.Sınıf	77	22,0
	7.Sınıf	107	30,6
	8.Sınıf	81	23,1
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	78	22,3
	Ortaokul	76	21,7
	Lise	141	40,3
	Üniversite ve üstü	47	13,4

Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	42	12,0
	Ortaokul	60	17,1
	Lise	135	38,6
	Üniversite ve üstü	106	30,3

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde kadın(%51) ve erkek(%49) öğrencilerin oranının hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Benzer şekilde öğrencilerin sınıf düzeylerine göre oranları %22 ile %30 arasındadır. Ebeveynlerin eğitim durumu incelendiğinde ise hem anne(%40) hem de baba(%39) için en yüksek oranda lise mezunu oldukları görülmektedir. En düşük mezuniyet oranı anne için üniversite ve üstü (%13), baba için ise ilkokul (%12) olarak tespit edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edilmiştir. Sürekli değişken özelliği taşıyan verilerin dağılımlarının parametrik test istatistiğine uygun olup olmadığını bakılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Verilerin analizinde .05 anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın 1. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 2: Öğrencilerin Problem Çözme Becerisine Yönelik Betimsel İstatistik Değerleri

	N	Madde Sayısı	Min	Max	Ortalama	Standart Sapma
Problem Çözme Becerisine Güven	350	12	1,08	5,00	3,61	,82
Öz Denetim	350	7	1,00	5,00	3,46	,78
Kaçınma	350	5	1,00	5,00	3,89	,82
Genel Problem Çözme Becerisi	350	24	1,13	5,00	3,62	,65

Öğrencilerin problem çözme becerisine yönelik puan ortalamaları incelendiğinde, "Problem Çözme Becerisine Güven", "Öz Denetim" ve "Kaçınma" alt boyutları ile genel "Problem Çözme Becerisi" alt boyutunda puan ortalamalarının "sık sık böyle davranırım" düzeyinde olduğunda görülmektedir.

Araştırmanın 2. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine Göre Problem Çözme Becerisi U-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra	Sıra Toplamı	U	P

			Ortalaması			
Problem Çözme Becerisine Güven	Kadın	180	185,11	33320,50	13569,500	,067
	Erkek	170	165,32	28104,50		
Öz Denetim	Kadın	180	173,78	31279,50	14989,500	,742
	Erkek	170	177,33	30145,50		
Kaçınma	Kadın	180	181,04	32587,00	14303,000	,290
	Erkek	170	169,64	28838,00		
Genel Problem Çözme Becerisi	Kadın	180	180,52	32493,50	14396,500	,339
	Erkek	170	170,19	28931,50		

Tablo 3'te cinsiyet değişkenine göre problem çözme becerisi Mann Whitney-U testi sonuçları verilmiştir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre "Problem Çözme Becerisine Güven", "Öz Denetim", "Kaçınma" alt boyutları ile genel "Problem Çözme Becerisi" puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4: Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme Becerisine Güven	5. Sınıf	85	217,28	3	22,765	,000	5-6,5-7,5-8
	6.Sınıf	77	180,18				
	7.Sınıf	107	152,40				
	8.Sınıf	81	157,72				
Öz Denetim	5. Sınıf	85	189,66	3	2,800	,424	-
	6.Sınıf	77	176,67				
	7.Sınıf	107	165,43				
	8.Sınıf	81	172,84				
Kaçınma	5. Sınıf	85	190,42	3	3,164	,367	-
	6.Sınıf	77	173,55				
	7.Sınıf	107	164,52				
	8.Sınıf	81	176,21				
Genel Problem Çözme Becerisi	5. Sınıf	85	205,00	3	13,114	,004	5-7,5-8
	6.Sınıf	77	182,18				
	7.Sınıf	107	217,28				

	8.Sınıf	81	180,18

Tablo 4'te sınıf düzeyi değişkenine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları yer almaktadır. Buna göre ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyi değişkenine göre "Öz Denetim" ve "Kaçınma" alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Problem çözme becerisinde ise anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır (X^2 =22,765 p=,000, p< 0,05). Farklılığı hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin "problem çözme becerisine güven" lerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde 5. Sınıfta öğrenim gören problem çözme becerilerinin 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5: Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

	Annenin Eğitim Durumu	N	Sıra Ort	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme Becerisine Güven	İlkokul	78	165,12	3	,498	,919	-
	Ortaokul	76	170,76				
	Lise	141	174,27				
	Üniversite ve üstü	47	174,97				
Öz Denetim	İlkokul	78	157,62	3	5,025	,170	-
	Ortaokul	76	159,43				
	Lise	141	180,47				
	Üniversite ve üstü	47	187,15				
Kaçınma	İlkokul	78	169,34	3	3,120	,374	-
	Ortaokul	76	155,66				
	Lise	141	180,00				
	Üniversite ve üstü	47	175,21				
Genel Problem Çözme Becerisi	İlkokul	78	158,65	3	3,378	,337	-
	Ortaokul	76	162,97				
	Lise	141	180,65				
	Üniversite ve üstü	47	179,17				

Tablo 5'te annenin eğitim durumu değişkenine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları yer almaktadır. Buna göre ortaokul öğrencilerinin annenin eğitim durumu değişkenine göre "Problem Çözme Becerisine Güven", "Öz Denetim", "Kaçınma" alt boyutları ile genel "Problem Çözme Becerisi" puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 6: Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

	Babanın Eğitim Durumu	N	Sıra Ort	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme Becerisine Güven	İlkokul	42	164,43	3	2,101	,552	-
	Ortaokul	60	176,64				
	Lise	135	164,74				
	Üniversite ve üstü	106	181,62				
Öz Denetim	İlkokul	42	152,36	3	5,836	,120	-
	Ortaokul	60	175,58				
	Lise	135	163,30				
	Üniversite ve üstü	106	188,83				
Kaçınma	İlkokul	42	170,88	3	3,273	,351	-
	Ortaokul	60	180,30				
	Lise	135	160,77				
	Üniversite ve üstü	106	182,05				
Genel Problem Çözme Becerisi	İlkokul	42	159,68	3	3,186	,364	-
	Ortaokul	60	178,32				
	Lise	135	164,02				
	Üniversite ve üstü	106	183,47				

Tablo 6'da babanın eğitim durumu değişkenine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları yer almaktadır. Buna göre ortaokul öğrencilerinin babanın eğitim durumu değişkenine göre "Problem Çözme Becerisine Güven", "Öz Denetim", "Kaçınma" alt boyutları ile genel "Problem Çözme Becerisi" puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sonuçlar ve Tartışma

Araştırma sonucunda araştırma problemi doğrultusunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Öğrencilerin problem çözme beceri düzeylerinin cinsiyete

bağlı olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Bu bulgular ilköğretim öğrencileriyle yapılan birkaç araştırmayla benzerlik göstermektedir (Kasap, 1997; Taylan, 1990; Terzi, 2001). Serin ve Derin, 2008 ilköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algılarını inceleyen çalışmalarında kızların erkek öğrencilere göre, genel problem çözme beceri düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ancak cinsiyetin problem çözme becerisine etkisini anlamlı kılan çalışmalar oldukça azdır.

Bu araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin problem çözme becerileri anne ve babanın eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Hatay- Polat (2008) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyacı düzeyi ile cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre "problem çözme becerileri" arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin problem çözme becerileri ile problem çözme noktasında kendilerine güvenlerinin üst sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, 5. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinin, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar Sezen ve Paliç, (2011) lise öğrencilerinin problem çözme becerileri üzerine yapılan çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin problem çözme becerisine yönelik puan ortalamaları incelendiğinde, "Problem Çözme Becerisine Güven", "Öz Denetim" ve "Kaçınma" alt boyutları ile genel "Problem Çözme Becerisi" alt boyutunda puan ortalamalarının "sık sık böyle davranırım" düzeyinde olduğunda görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyeti, annenin ve babanın eğitim düzeyinin problem çözme becerisini etkilemediği buna karşın sınıf düzeyinin 5. Sınıf öğrencileri lehine problem çözme becerisine güven ve genel problem çözme becerisi boyutlarında etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum 5. Sınıf öğrencilerinin yaş itibariyle özgüvenlerinin yüksek olması ile açıklanabilir. Problem çözme becerisini ve çeşitli değişkenlerle ilişkisini ortaya koymak amacıyla farklı değişkenleri de ele alan yeni araştırmalar yapılması konula ilgi literatürü zenginleşmesi bakımından faydalı olabilir. Öğrencilerin problem çözme basamaklarındaki yetkinliğini ortaya koyan farklı çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri (14. Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları

Carson, J. (2007). A Problem With Problem Solving: Teaching Thinking Without Teaching Knowledge. The Mathematics Educator, Vol. 17, No. 2, 7–14

Ellis, A. K. (2005). *Research on educational innovations* (4th ed.). Larchmont, NY: Eye on Education.

Hatay-Polat, R. (2008). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özellikleri ve düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Heppner, P. P., Cook, S.W., Strozier, A. L., Heppner, M. J., (1991) An investigation of coping styles and gender differences with farmers in career transition Journal of Counseling Psychology, 38(2):167–174.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kasap, Z. (1997). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyo- ekonomik düzeye göre problem çözme başarısı ile problem çözme tutumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1987). *Problem solving: A handbook for teachers* (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Miller, M., & Nunn, G. D. (2001). Using Group Discussions To Improve Social Problem-Solving and Learning. Education, 121(3).

Öğülmüş, S. (2004). *Ben Sorun Çözebilirim: Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi,* Ankara, Babil Yayıncılık.

Pesen, C. (2008). *Yapılandırmacı Öğretme Yaklaşımına Göre Matematik Öğretimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Serin, O., Serin, N. B., & Saygılı, G. (2010). İlköğretim düzeyindeki çocuklar için problem çözme envanteri'nin (ÇPÇE) geliştirilmesi. İlköğretim Online, 9(2), 446-458.

Serin, N.B. ve Derin, R. (2008). İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5 (1), 1-18.

Sezen, G. ve Paliç, G. (2011). Lise Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarının Belirlenmesi. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 April, Antalya-Turkey.

Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Taylan, S., (1990). Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışmaları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Teare, B. (2006). *Problem-Solving and Thinking Skills Resources for Able and Talented Children.* Network Continuum Education. London.

Terzi, (Işık), Ş. (2001). "İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin kişilerarası problem çözme beceri algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi" VI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi, Ankara.